

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

III. Lajos u. 17-19.

ALAPÍTOJA JÓZSAN MIKLÓS

DATK

Datk unitáriusok által lakott kis magyar falu. Hévizen felül az északi erdőségekből kiszökellő előhegy, a Solyomkő, az Oltot déli irányú nagy kanyarulatra készíti. A Solyomkő hosszú láncolatát körülfolyló ezen csaknem körídomú kanyarulat déli karajánál fekszik Datk. Rajta túl rengeteg erdőségek medvékkel és őzekkel.

Datk régi neve Dakk volt. Orbán Balázs 1868-ban megjelent „A Székelyföld leírása” című művében még Dakknak nevezi a kis falut — s mint írja — „ezen zugban megmaradt valamely dák telep lehetett, melynek lakóit a hévizi rómaiak rabszolgául használhatták. E korban a hódító és a hódított között csak ily viszony lehetett. Mult évben — írja tovább a szerző — a már többször említett Sándor István dakki lelkész kertjében, egy cseréptál töredékeit találták, melynél nem annyira az idom, mint inkább annak anyaggazdagsága meglepő, amennyiben a felülről lefelé izmosodó edény oldala fenekénél három hüvelyk vastagságú. Alakja közönséges, anyaga finom szemcsésföld, hanem legmeglepőbb azon finom átlátszó s zománcszerűen szilárd máz, mellyel az edénytöredék úgy kívülről, mint belülről be volt vonva.

Ez az egyedüli régi emlék, mit Dakk fel tud mutatni.”

A dakki nép igen csinosan öltözködik. A menyecskék ősmagyarosan fejükön szép szövetű fehér fátyollal, mit igen művészileg göngyölitenek fejükre; derekukon szíjjal kivarrt, cifragombos keskeny övet viselnek, mely Hévizen és Rákoson is divatos.

A dakki tájbeszéd eltérő minden mástól; — nyelvökben az ü, ű és az ö, ő nem létezik, azt i, í, e, é-vel helyettesítik, pl.: ügyünk — igyink, öreg — ereg, ördög — erdeg stb.”

A falu temploma az általánosan ismert erdélyi falusi kőtemplomokhoz hasonló. Jellegzetessége, hogy tornya aránytalanul nagyobb mére-

tű, mint ahogy azt a templom nagysága megkívánná. A templom körül embermagaságúnál nagyobb kőfal húzódik. Mellette van a papi lak s tovább a falu házai szép egymásutánban következnek. A falu székely lakossága szorgalmas templomlátogató. Ünnepeken buzgón imádkoznak, a munkanapokat pedig szorgalmasan használják fel, hogy a mindennapi kenyeret megkereshessék.

K. G.

A NAGYVÁRADI DISPUTÁCIÓ

háromszázhetvenötödik évfordulójára emlékezünk, mely Mindszent hava 20. napján kezdődött az Úr 1569. esztendejében Várad várában.

A mai idők nem alkalmasak a disputa anyaga felelevenítésére. De a történelmi megállóhely mellett elhaladva, a multba visszatekintve, kegyelettel idézzük Dávid Ferenc és János Zsigmond alakjain keresztül e kor tiszta, emelkedett szellemét, mely a XVI. század zűrzavarában olyan eszményi kiutat talált az unitarizmusban, mely hosszú századokra előre megvilágította a szellem fejlődésének útját.

A disputáció jelentős állomás az erdélyi és magyarországi unitarizmus életében, annak fénye ma is világít, s ereje éltet és táplál a jelen terhei és megpróbáltatásai között.

Isten áldása maradjon azoknak emlékezetén, akik háromszázhetvenöt esztendővel ezelőtt az igazság lelkeért harcolva, arról a hatalom urai és a vitatkozásra egybegyültek előtt bizonyosságot tettek.

Ferencz József.

Egyházunk ideiglenes közigazgatása Budapestről

A megszállás következtében több menekült egyházi alkalmazott jött Budapestre. Többek lelkében felmerült a gondolat, hogy ideiglenes jelleggel felelős szervnek kell kezébe venni az egyházi ügyek legfelső fokon való irányítását. Kovács Kálmán egyházi tanácsos értekezletre hívta egybe az egyházi tanácsosokat, közülük harmincan megjelentek október 14-én a budapesti egyházközség tanácstermében tartott értekezleten. Az egybegyűltek elhatározták, hogy egyházunk közigazgatási kormányzó szerve, a „Képviselő Tanács”, Budapest székhellyel kezdje meg ideiglenesen munkáját s végezze mindaddig, míg erre a körülmények kényszere miatt szükség van. Erre a jogalapra a tordai hasonló intézmény, valamint egyházunk főgondnokainak ittléte, és a főtisztelendő Püspök úrnak dr. Gelei József főgondnoknak adott megbízatása adja meg. Lehetőséget pedig az, hogy az Egyházi Képviselő Tanácsnak közel 20 tagja tartózkodik Budapesten és közvetlen környékén s így a tanácskozási határozatképességhez szükséges számban mindig egybegyűlhetnek.

Az értekezlet után az E. K. Tanács tartotta meg első tanácsülését, mely foglalkozott a tisztviselői állások és bizottsági elnökségek behelyettesítés útján való betöltésével, rendezte a lelkészi fizetésutalások kérdését, gyorssegélyt utalt a menekült egyházi alkalmazottaknak s beindította azt a munkát, melynek célja, egyfelől a menekült egyházi alkalmazottakról való gondoskodás, másfelől pedig az egyház ügyeinek minden vonalon való képviselete, az alkotó egyházi munkának a nehéz idők közepette is minden erővel folytatása.

A „Magyarországi Unitárius Egyház ideiglenesen Budapesten működő Képviselő Tanácsának” következő olyan tagjai tartózkodnak Budapesten vagy közvetlen környékén, akiket e tisztükre egyházunk alkotmányozó testülete, a Főtanács választott meg: dr. Gál Miklós és dr. Gelei József főgondnokok, Gálffy Zsigmond kolozsvári és Péter Lajos székelykeresztúri gimnáziumi igazgatók, Máthé Zsigmond, dr. vitéz Gyulay Tibor, Kelemen Béla, Kovács Kálmán, dr. Vajda Béla, dr. vitéz Nyiredy

Géza választott tagok, továbbá dr. Abrudbányai Ede, Csiky Albert, dr. Szent-Iványi Gábor felügyelő gondnokok, dr. Csiky Gábor, Útő Lajos esperesek, dr. Gál Kelemen és dr. Gál Zsigmond állandó bizottsági elnökök, mint az Egyházi Képviselő Tanácsnak tisztségükből folyóan tagjai.

A Képviselő Tanács több behelyettesítést eszközölt, melyekről lapzár-

ta miatt csak legközelebb adhatunk számot. A Képviselő Tanács irodája a budapesti egyházközség könyvtártermében működik, telefonja: 317—529, előadója: Ferencz József lelkész, aki délután is megálálható 380—088 telefonon. Egyházunk alkalmazottai és tanácsosai, ha menekülésük után megállapodtak, kötelesek az egyházi előadónál holtartózkodásukat írásban jelenteni.

Október 31.

Évszázadok óta nagy ünnepe a protestáns egyházaknak. A múltban minden évben országos méretű ünnepek keretében emlékeztünk meg a kereszténység megreformálásáról. Ez évben aligha lesz alkalmunk hasonló módon emlékeznünk. Múltbanézó lelkiünk lássa meg a régi idők kivívott eredményeit s igyekezzünk azok nyomán újakkal gazdagítani népünk lelki kincseit. Elképzelhetetlen számunkra, hogy őseink szellemével ellenkező életet éljünk. Más hittel, más meggyőződéssel, más becsülettel, mint azt őseink tették, élet számunkra nem lehet ezen a földön. Egyházunkat négy évszázadon keresztül sok megpróbáltatás érte, de hű lévén alapvető tételeihez, mindig megannyi csapást túlélte. Legyen a reformációnak ez az ünnepe elsősorban a magunk egyéni reformációja. Nézzon mindenki szembe önmagával. Ne féljünk a magunk megismerésétől. És ha megismertük hibáinkat, legyen bátorságunk azok magunk előtt való beismeréséhez s azután igyekezzünk magunkhoz méltóan gondolkozni és cselekedni. Legyen ez a reformáció bennünk állandó s mindig építő szellemű. K. G.

A menekültekért

210—1944. esp.

Kedves Unitárius Testvéreim!

Nagy megpróbáltatások ideje ez, nemesak azok számára, akik kifosztottan, hajléktalanul állanak a közelgő tél előtt, hanem a mi számunkra is, kiket Isten hasonló sorstól a mai napig megkímélt. A mi próbánk abból áll, hogy él-e szívünkben a testvériség érzete és teljesítjük-e a belőle folyó kötelességet, vagy csak

frázis volt az a mi ajkunkon. Bizonyítsuk be, hogy jó unitáriusok, jó magyarok vagyunk. Azt, amit Isten számunkra még meghagyott, megtartott: otthonunkat, ruházatunkat, filléreinket, élelmünket osszuk meg menekült testvéreinkkel. Ez lesz az egyetlen módja a hálának is, mellyel Istennek tartozunk, azért, hogy még élünk és van hová fejünket lehajtsuk.

Kedves Atyámfiak! kevés szóval szólok Hozzatok. Értsetek belőle sokat és cselekedjete még többet!

Adományaitokat hozzatok, illetve küldjétek sürgősen lelkészi hivatalainkba: V., Koháry-utca 4. és IX., Högyes Endre-utca 3. szám.

A jó Isten legyen mindnyájunkkal!

Budapest, 1944 október hó 5-én.

Dr. Csiky Gábor
esperes.

FELHÍVÁS

a székelykeresztúri és általában a székelyföldi unitárius középiskolai tanulókhöz!

Felhívom a székelyföldi unitárius középiskolai tanulókat, hogy tanulmányi ügyeik folytatása és rendezése érdekében, szükség esetén, forduljanak hozzám tájékoztatásért és útbaigazításért Budapesten a Koháry-utca 4. szám alatti unitárius lelkészi hivatalban naponként délelőtt 11 és 1 óra között. Péter Lajos tanügyi főtanácsos, székelykeresztúri gimnáziumi és polgári iskolai igazgató.

VASÁRNAP DÉLUTÁNI ISTENTISZTELETÜNKET október hó 22-étől, tekintettel az elsötétítésre vonatkozó újabb rendelkezésekre, nem 6, hanem 5 órakor tartjuk meg a Koháry-utca 4. sz. alatti templomban.

Kedves Unitárius Értesítő

Levelt hozott a posta. A levél valahol Magyarországon kelt a folyó háborús év október havában. Egyik kedves atyánkfia küldötte, — mint maga írja — azzal a céllal, „hogyan unitárius testvéreim hitet és erőt merítsenek belőle”. Készséggel adunk helyet leszűkített lapunk hasábjain is ennek a levélnek azzal a hittel, hogy eredeti célját eléri s a nehéz napokban biztatásként fog hatni az olvasókra. Ime a levél, beszéljen a továbbiakban:

„Az alábbiakat azzal a szándékkal írom, hogyha alkalmas arra, hogy többi unitárius testvéreim hitet és erőt merítsenek belőle, úgy közöljék a lap hasábjain.

Manapság, amikor mindannyiunkat elfog a csüggedés és a sok romhalmaz, pusztulás látára sokszor reménytelennek látjuk a jövőnket, hadd meséljem el egy halálra ítélt cseresznye ágának a történetét, mely diadalmaskodott a halálon s valahányszor csüggedés fog el, erre gondolok, hogy erőt merítsek ebből a csodálatos életeréből.

Tavasza volt, a cseresznyefák épp, hogy bontogatták a virágukat. A kertünk sarkában állott egy vén cseresznyefa. Hogy milyen öreg volt, magam sem tudom, mert pendelyes gyerek koromban is ugyanekkorának láttam, ma már pedig a második évtized is mögöttem van. Ki is kezdte a vén fát az öregség s minden évben találtunk rajta elhalt, száraz ágakat, amelyektől meg kellett szabadítanunk. Ültettünk is melléje egy csemete cseresznyefát, hogyha az öreg fa kidől, legyen helyette mindjárt utánpótlás. A kis fa azonban nem akart fejlődni s rájöttünk, hogy az öreg fa nyomja el, különösképen pedig az egyik vastag ága. Az ág hatalmas volt, közvetlenül a törzsből nőtt ki, majd negyed-részt képezte a koronának s ha levágjuk a fa is egész csúf, csonka, félszalagos lesz. Mégsem volt más megoldás, az ifjú nemzedék itt is előbbrevaló és az ág sorsa meg volt pecsételve. Sirt, könnyörgött a fa a fűrészalatt s nagy recsegés-

sel esett az ág a földre és éktelen nagy seb maradt a helyén. A sebet megfelelően bekötöttük, az ág pedig a többi száraz galyhoz került, hogy majdan kiszáradva tüzre kerüljön. Többet nem is gondoltunk vele, ha másnap szemünkbe nem ötlük a farakás tetején, amint élő társait megelőzve, hófehér virágaival gyönyörűen pompázott. Meghatott minket a levágott ág erőlködése és szívóssága, hogy lekókadtt bimbók helyett gyönyörű virágpompával gyönyörködtetett bennünket. Pedig a kora-tavaszi éjjeli fagyok könnyen végezhetek volna vele. A szorgos méhecskék, mintha megértették volna a haladókló ág néma küzdelmét, mintegy búcsúzóul körül döngicsélték és felkeresték a virágkelyheket éppen úgy, mint élő társainál. Aztán lehullott a sok virágszirom s a száraz galyakat úgy fedte be, mint a frissenhullott hó, vagy mintha egy virágvasárnap virágszőnyeg terült volna rá.

Többet nem is törődtünk a levágott ággal. A kert sok munkát ad, még akkor is, ha az csupán néhány négyszögölnyi. Ásás, permetezés, palántázás, mind-mind sok gondot okoznak.

Lassacsán érkezett a gyü-

mölcsérlelő nyár s a zöld lombok közül vidáman kandikáltak ki a szép piros, ropogós cseresznyék. Megkezdődött a cseresznyeszüret. Nagy volt a sürgés-forgás a cseresznyefák körül s egyik kosár a másik után telt meg a fa édes gyümölcseivel a szorgos kezek nyomán. Egyszer amint a farakás mellett álltam s odapillantva megbabonázva néztem a tavasszal levágott ágra, az ágakon végig apró cseresznyék piroslottak kis, csökevényes, zöld levélkék mellett. Egy ideig csak némán, földbegrögzött lábbal álltam, aztán szaladtam Édesanyámért és együtt bámultuk ezt a csodát.

Mert csoda volt! — A kitartás, az élni akarás, a halálon való győzedelmeskedés csodája. — Ma a csodavárás korát éljük. Szemünk a beborult látóhatárt kutatja s görcsösen kapaszkodik abba a kis kék égdarabba, amit még nem nyeltek el a fekete fellegek. Ebből a kis égdarabból várjuk a csodát, holott naponta elhaladunk mellette anélkül, hogy meglátnánk. Nyissuk ki a szemünket és lássuk meg a kis csodákat s akkor nagyobb lesz a bizodalunk a nagy csodák iránt is.

Belovári István.

OLVASÓINKHOZ

lapunk formájának megváltozása alkalmával is változatlan szellemmel kívánunk szólni. A mindnyájunkra nehezedező helyzet következtében, felsőbb rendelkezés folytán, kénytelenek voltunk lapunk terjedelmét a jelenlegire korlátozni. Ezután is, ha nem is a régi bőségben, de igyekezni fogunk olvasóinkhoz egyházközségünk híreit eljuttatni. Szólni fogunk a szeretet szavával s megértést kérünk.

VALLÁSTANÍTÁS EGYHÁZKÖZSÉGÜNKBEN. Híveink szives tudomására hozzuk, hogy a rendkívüli helyzetre való tekintettel a vallástánítást egyházközségünk tanástermében (V. ker., Koháry-utca 2—4. jobb lépcső, I. em.) vasárnaponként délelőtt 10 órakor, közvetlenül az istentisztelet után tartjuk meg. Kérjük azon híveinket, kiknek akár népiszkolás, akár pedig középiskolás

gyermekük van, hogy egy levelező-lapon lelkeszi hivatalunkba jelentsek be, hogy gyermeküket melyik iskolába iratták be. Amennyiben a vallástánítás említett módján változtathatunk, úgy azt a jelentkezőkkel közölni fogjuk. Tekintettel a rendkívüli helyzetre, hangsúlyoznunk kell, hogy a gyermekek testi épségéért felelősséget nem vállalhatunk, bár mindent megteszünk, amitőlünk telhető lesz.

ISTENTISZTELETET TARTUNK Koháry-utcai templomunkban november hó 15-én délelőtt 9 órakor, egyházalapító első püspökünk, Dávid Ferenc halálának évforduló emlékünnepe. A szolgálatot Szent-Iványi Sándor vezető lelkész végzi.

Menekült lelkészek levelezése közvetítését vállalja Ferencz József lelkészkeri titkár, címe: Budapest, IX., Högyes Endre-utca 3.

Nőszövetségi munka

Istenben bízó hittel kezdtük el az új munkaévet. Úgy érezzük, hogyha valamikor, most ezekben a nagyon szomorú időkben szükség van minden jószándékú emberfiára. Szeretettel hívjuk tagjainkat, jöjjenek minél számosabban munkadélutánjainkra. Nem elég az, ha valaki csak hivatalos tagja a Nőszövetségnek, még az sem elég, ha megfizeti a évi tagsági díjat, hanem szíves, lélekkel vállalni kell a közös munkát! Szívesen fogadjuk az új jelentkezőket is! Könyvtárunk is a tagok rendelkezésére áll. Minden héten délután összejövünk 4 és 7 óra között, minden hó csak hétfőjén pedig 5—7-ig vasasmanyi ülés van.

E helyen kérem kedves hittestvéreinket, nézze át mindenki a ruhatárát s ami csak nélkülözhető, küldje el Nőszövetségünknek (Koháry-utca 4. szám), mert szegényeink és menekültjeink ruha, kabát, cipő nélkül néznek a tél elé. Régi kötött holmikat is kérek, mert ezekből munkadélutánjainkon újakat készítünk.

Dr. Iván László emlékalap—Berde bizottság részére az 1943—44. iskolai évben befolyt adományok nyugtázása: Arlói Győzőné 14, dr. Bartháné és Robonyi Piroska 10, Bába Mihály 50, Bedő Ferencné 20, Belovári Istvánné 15, Bencze Béláné 30, Dr. Benczédi László 50, Benes Vinczéné 50, Bazogány Anna 5, Czeglédy József 30, dr. Csiki Gáborné 10, Fábrián Zs. Eszter 8, Ferenczi Istvánné 6, Gábor Antalné 5, Gidó Béláné 14, Halász Jánosné 5, Hegedűs Gyuláné 10, Hegedűs Szilárd 14, Iván Margit és családja 50, Jacobi Fülöpne 4, dr. Kaplayné Schey Marika 12, Kádár Ferenc 9, özv. Kálnoki Kis Jenőné 50, dr. Kálnoki Kis Jenő 80, özv. Koháry Endréné 10, Major Péter 10, Mátéffy Zoltán 10, dr. Molcsányi Gyuláné 10, dr. Murvay Árpád Orosháza 100, Nanovszky Emőke 10, özv. Nyiredy Gézáne 12, dr. vitéz Nyiredy Gézáne 24, Nyiredy Erzsébet 12, dr. Nyiredy István 24, özv. dr. Nyiredy Jenőné 12, Pauspertl Károly 38, Pálffy Géza Medesér 40, Pákey Izabella 12, Péch Aladárné 21, Péterfi Gyula 40, dr. Péterfi Gyula 35, dr. Péterffy Jenő 5, Polgár Lípótné 12, Polgár Margit

Nőszövetségünk nevében hálás köszönetet mondok mindazoknak, akik a Dr. Iván László emlékalap—Berde bizottság részére az alább nyugtázott adományokat az elmúlt iskolai év folyamán hozzánk eljuttatták.

Kolozsváron Hatos Sámuel VI. gimn. tanuló, bözödi születésű szegény székely gyermeket, Budapesten Benczédi Judit felsőipariskolai növendéket taníttatjuk. Miután a tanítás folytatlagos, kérjük szíves adományaitat jelen tanévben is. Boldogan írhatom, hogy sokan vannak, akik megértve a nemes célú munkát, az adakozók táborához csatlakoztak ez évben először. Ez annál megnyugtatóbb, mert az egy gyermek részére előirányzott nevelési költség minden valószínűség szerint emelkedni fog a jövőben is. Sajnos, vannak olyanok is, akik megfeledeztek ígéretükről, de a jelen tanévben jövátelhetik mulasztásukat ez ügygel kapcsolatban.

Budapest, 1944 október hó 2-án.

Kálnoki Kis Jenőné
elnök.

12, Perczelné Kozma Flóra Leányegylet 17, Ráduly Jánosné 6, Rédi-ger Károly 20, Rösler Valéria Dunaharaszti 36, Schmidt Gusztávné Vas Ilonka 30, Sepsi Jánosné 6, Sigmond Sándorné 12, Simon Mihály Pálné 60, dr. Surányi Ede 90, dr. Szász Anna 40, Szegedi Márta 10, Szilágyi Kálmánné 2, Székely Kocsárd 66, dr. Tauffer Béláné 30, Tontsch Róbertné 20, özv. Török Kálmánné 10, Újvári László 48, vitéz Vadady Albertné 20, Vértes Jenő 83 P, 76. fill., özv. Virág Ferencné Kassa 9, Weltin Józsefné Pál Mária 15, Zsigmond Lőrincz 10, összesen: 1640 P, 76 fill.

Nyugtázás. A Lelekész Nyugdíj Intézet javára: dr. Kendecsy Pálné 20 P. — **Nőszövetség javára:** Albert Jánosné tagdíj 10, bombakárosultak javára 25 P, Benes Vinczéné adománya 100 P, Engel Györgyné (Tar István javára) 2 P, Major Péter (bombakárosultak javára) 10 P, Kuti Károly és felesége (bombakárosultak javára) 50, (szegénygondozásra) 45 P, Borsosné sz. Wendler Irma 3 P, özv. Schey Ernőné (hadjárva részére) 4 P, Újváry László (Taár István javára) 16, (bomba-

Istentiszteleti sorrend november hónapban:

A) Templomokban:

V., Koháry-u. 4.

5, d. e. 9 Szent-Iványi S.
d. u. 5 Barabás István

R 12, d. e. 9

d. u. 5 Szolga Ferenc
15, d. e. 9 Szent-Iványi S.
19, d. e. 9 Barabás István
d. u. 5 Kereki Gábor
26, d. e. 9 Szolga Ferenc
d. u. 5 Kereki Gábor

Unitárius Misszió Ház

IX., Högyes-u. 3.

5, d. e. 10 dr. Csiki Gábor
d. u. 5 Sebe Ferenc

12, d. e. 10 Útő Lajos
d. u. 5 Ferencz József

19, d. e. 10 Bencze Márton
d. u. 5 Péterffy Mihály

26, d. e. 10 Sebe Ferenc
d. u. 5 Bencze Márton

B) Körzetekben:

XI., Bocskay-út 5.

Ref. templ.

5, d. e. 12 Szolga Ferenc

II., Torockó-tér 1.

Ref. templ.

19, d. e. 12 Kereki Gábor

C) Vidék:

Dunapataj

5, d. e. 10 Török Elek
d. u. 3

12, d. e. 10 Kelemen Imre
d. u. 3

19, d. e. 10 Török Elek
d. u. 3

26, d. e. 10 Kelemen Imre
d. u. 3

károsultak javára) 10 P, Bencze Béláné (tagdíj) 2 P. — **A Berde bizottság javára:** Péch Aladárné (Hatos Sámuel javára) 3 P, Kádár Ferenc 2 P, Varga Istvánné 2 P, Unitárius Leányegylet 2 P, Pauspertl Károly 4 P, dr. Kaplay Imréné 4 P. — **A budai templom javára:** Kuti Károly és felesége 65 P. — **Menekültek segélyezésére:** Székely Kocsárd 200 P, Lőrincz Zoltán 2 P, Imre Károlyné 6 P 20 f, K. Mátéffy Zoltán 18.08 P, Demjén Endre 20 P.
Zsigmond pénztáros.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Koháry-utca 4. T.: 317-529. Csekk számlaszám: 30.400. Felelős szerkesztő és kiadó: SZENT-IVÁNYI SÁNDOR. Előfizetési díj egy évre 5.— pengő. Megjelenik minden hó 15-én. A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség.

vargyasi Máté Ernő könyvnyomdája, Budapest, VIII., József-utca 41. sz. Telefon: 139—259.